



Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.  
Telefonszám: Lipót 974—24.  
Minden pénz a felkészítési hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:  
**JÓZAN MIKLÓS**  
Munkatársak:  
Botár Imre  
Buzogány Anna  
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.  
Előfizetési ára:  
Egy évre . . . . . 4 pengő

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.  
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

A MAGYAR UNITÁRIUS EGYHÁZ KÉPVISELŐ TANÁCSA az egyház nevében mély megilletődéssel tudatja, hogy

**Méltóságos**

**széplaki báró PETRICHEVICH-HORVÁTH KÁLMÁN UR**

a román koronarend tiszti keresztjének tulajdonosa, cs. és kir. kamarás, az unitárius egyháznak 1861 óta egyházi tanácsosa, 1877-től 1892-ig a kolozsvári kollégium felügyelő gondnoka, 1892-től 1925 végéig az egyház főgondnoka, majd tiszteletbeli főgondnoka, a Dávid Ferenc Egyletnek 1897-től 1925-ig elnöke, attól kezdve tiszteletbeli elnöke, az Unitárius Irodalmi Társaságnak tiszteletbeli tagja stb. stb.

folyó évi június hó 13-án d. u. fél 6 órakor áldásos életének 86-ik évében mindnyájunk őszinte fájdalmára megszűnt élni.

Szívének áldozó szeretetéből családját után a legtöbbet árasztott az egyházra s annak ifjúságára. Egyházához nem csupán a családi hagyományok, hanem az erős meggyőződés ereje kapcsolta. Örömeinkben és bánatnak óráiban velünk volt. Csak testileg távozik, de áldott emléke itt marad nemes és áldásos cselekedeteiben. „Most azért megmarad a hit, remény, szeretet, e három; ezek között pedig legnagyobb a szeretet.” I. Kor. 13. r. 13. v'

Felejthetetlen emlékü halottunk földi maradványait f. évi június hó 16-án d. u. fél 3 órakor fogjuk az unitárius egyház szertartása szerint Felsőzsukon az ősi családi sírboltba örök nyugalomra helyezni.

**Áldott az igaznak emlékezete!**

Cluj—Kolozsvár, 1926. június 14.

## Keresem az Istent . . .

(John Smith 1618—1652).

Könyvekben és tantételekben hiába keressük az Örökkévalót. Az angyall szózat itt is csak azt mondja, amit Jézus sirjánál a tanítványoknak mond vala: *Miért kerestek a holtak között az élőket?* — *Keressd az Istent ott, ahol magának szállást szerzett: a sojót lelkedben. Plotinus is így véli: Ha Istent látni óhajtod, emelkedj föl Hozzá s áhitattal és szeretettel karoljad át, mint legjobb barátodat . . .*

Nem kell ide hosszas okoskodás, önkínzás és verejtékes: csak a szívünk legyen telve oltahatatlán vágygal, mennyel melegséggel az Alkotó iránt.

Testi szervezeteinkben is a szív szolgáltatja a meleg, piros vért. Agyunkban az termékenyíti meg a legszebb ideákat. E nélkül minden szellemi élet megbénulna és összezsugorodnék. Éppen így vagyunk az Isten dolgaival is. Csak az láthat tisztán, csak az szólhat bölcsen és világosan, csak az hatolhat bé a titkába, akinek ezt a közvetlen kapcsolatát az örök isteni lélekkel semmi meg nem zavarja.

A tudás fáját az Élet fája mellé kell ültetnünk, hogy mind a kettő ugyanabból a talajból szőlje éltető nedvét s hozza a maga gyönyörűséges gyümölcsseit.

A tudás csak akkor boldogít, ha istenes indulatból fakad s más célja nincs, mint hogy Istent igazán megismerje és ebben a rövid földi életben is magdévá tegye, véle teljesen egybeolvadjon.

Zoroaster is így biztatja, tanítványait: *Fürödjétek meg az élét vizében, akkor kibontakoznak a ti lelketeknek szárnyai, magasan száll-doshattok az Istent igazság ragyogó sugárözönében . . . Ó tibennetek — és ti Óbenne . . .*

P. b.

## Amerikai magyarok.

(Folytatás és vége).

Szegény magyaroknak, akik egyesek szerint félmillió körül, mások szerint 1,200.000, még mások szerint kétmillióval képviselik odaát a régi Magyarországot — eddig is elég nehéz volt a sorsuk, mert a „hunky“ nevezet nem a legjobb oldalukról mutatta be őket. A panszláv agitáció is bőven gondoskodott róla, hogy a gyárak körül felburjánzó „plér“-eken megtelepedett nemzetiségek, bár idebent egy hazának voltak gyermekei, oda-künn ellenséges indulattal tekintsenek egyik a másra, ami időnkint komolyabb természetű korcsmai verekedésekben is kirobbanhatott, a gyanút, az ellenszenvet állandóan ébren tartotta s papjaik éppen ezen a réven szereztek a saját félrevezetett nyájuk előtt tekintélyt s később, amikor a nagylelkű ajándékozások kora elérkezett s a propaganda megtermette gyümölcsseit, politikai állásokat az úgynevezett utódállamokban. A szesztilalom óta korcsmai verekedés nincsen, de a hamu alatt azért tovább ég a parázs, mert akiket ezer éven

át nem tudunk megmagyarosítani, még odaát is ellenségei a magyarnak csak azért, mert magyar, mert tagja ennek a szerencsétlen magyar nemzetnek, amely mai tehetetlen vergődésében is úgy-szólván egyedüli akadálya a nagy panszláv idea megvalósításának, az északi és déli szlávok egyesülésének egy óriási birodalomban az Ural hegységtől az Adriáig.

„Hunky“ volt és „hunky“ marad a mi szegény magyar patriótánk, ha csak le nem mond fájáról s ki nem váltja a „second papert“, amelynek alapján megszerzi magának és ottlakó utódainak az amerikai polgárságot. A szavazati jog is ezzel jár együtt. Ezzel aztán csakugyan be is lép az igazi Amerikába, mert ott neki addig, mint megtört idegennek — bizony — kevés becsülete volt, de most már, mint „citizen“, akár az Elnökkel is kezét foghat. Amerikai citizennek lenni nem utolsó dolog, hiszen még a hajóról is — ha esetleg európai látogató-útról térnek vissza — ők léphetnek először partra, a többi népség, katonaságnak pedig várniok kell, amíg a különböző orvosi vizsgálatokon átesnek s kielégítő választ tudnak adni a kivándorló-biztos minden kérdésére. S azután, akik csakugyan munkakereső szándékkal most először jönnek, azoknak ott van Ellis-Island, a kivándorlók rostája, ahol nem egyszer százankint utasítják vissza az Unió által nem kívánatosnak designált elemeket.

A new-yorki kikötő, a maga száz meg száz dokkjával valósággal ontja — viszi, hozza — az embereket, a jövő-menők százezreit. Nem csoda, hogyha egy száz esztendő leforgása alatt New-York lett a világ legnépesebb városa. Sok tekintetben jóval elhagyta és túlszárnyalta Londont. Az arany is a londoni „Old Lady“ kötényéből jórészt a „Wall-Streeti“ páncélszekrényekbe csúszott át, ahol úgy nőnek a felhőkarcolók, mint nálunk eső után a gomba. Ebben a nagy forgatagban tanácsadó kalauz nélkül könnyen eltéved az ember s kivált, ha egyszerű falusi vándor, könnyen becsapják és mindenéből kifosztva, szívtelenül otthagyják az ide-oda hullámozó milliós tömegben — egyedül. Még jó, ha valamely társegyület vagy egyházi szervezet gondjaiba veszi s vagy ott helyben keres munkaalkalmat a számára, vagy egyebütt a vidéken, ahol még a mező nincs annyira letarolva.

Dehát mihez kezdjen az, aki itthon földműves, vagy pláne napszámos volt? Ott aztán nincs miben válogatni. Kezdi az ember azon, ami éppen adódik, csakhogy naponta egy pár dollár tüsse a markát s fel ne kopják az álla. Mert a kereseti viszonyok ott se mindig olyan rózsásak, mint amilyenek festik a reklámcédulákban. Depressiók ott is vannak. S éppen úgy vannak, mint az időjárásban. Az új elnökválasztás, mint 1907-ben is, oly nagy izgalomban tartja az egész óriási állami gépezetet, hogy ezt mindenki megérzi s elsősorban a munkás. A gyárak szünetelnek, vagy redukált létszámmal, vagy váltakozó munkanapokkal dolgoznak. De ha dollár nem cseppen, jó ha cent is csurran s a magyar kivándorló kevés igényű. Kevéssel beéri. Lakás dolgában se válogatós. Jó neki a „burdos-ház“ is, ahol egy ütött-

kopott fabódében 15—20 egykörnyéki és egy szakmabeli meghuzódik. Éjjeli meg nappali munkások felváltva egymás ágyában alusznak. A közös asztalnál turnusokban étkeznek. Ebben a tekintetben ugyan nagy eltolódást tapasztaltam helyen-helyen első látogatásomhoz képest a múlt tavaszon, amikor is a háborús konjunktúra folytán embereink 6, sőt 10 dollárt is keresvén naponta, a burdis köztársaság már megszűnt. A „plér“ átalakult sok helyen gyönyörű kertvárossá, ahol a csinos magánlak mellett „garage“ is van. Embereink azon járnak a gyárba, ünnepeken kirándulni s vendégeiket is ilyen módon fogadják. De a jólétnek ez a külső jele meg ne tévesszen senkit is, mert ők maguk a legtöbb esetben minden kérdés nélkül bevallják, hogy mégis csak jobb lenne otthon, hogyha a hazai föld meghódolna előttük s karjait feléjük kiterjesztve, az Anya hívna-hivogatná vissza elpártolt gyermekeit s adna nekik sorsukhoz és becsvágyukhoz illő munkát, kenyeret, szabadságot, szellemi élvezetet, amit odakünn mind az élet gyűjtőneve alatt ismernek, szeretnek és megbecsülnek.

Ezt a sok ember-atómot ki gyűjtötte egybe, amint egyenkint, vagy csoportonként végeszakedatlan özönlöttek ki a ragyogó ígéretek és üres ábrándok hazájába? Ki szervezte őket? Ki más, mint a szükség? Ahol pár százan egybeverődtek, az ipari centrumokban több ezren is: az első szomorú változás, a halál, csontkezeléssel figyelmeztette őket, hogy jó lesz szervezkedni, hogy a betegség s a vele járó sok gond és költség ne találja őket készületlenül. Így keletkeztek a különböző vallásos, vagy nemzeti jelige alatt működő segélyegyletek, amiknek a száma a nagy szétszórtság miatt légió. Vagy különálló egyesületek, vagy pedig egy nagyobb társulat fiókjai, amelyekkel a magyarok által kultivált ipari és bányavidék területei (New-York-Pensylvania-Ohio-New-Yerseyek) egészen be vannak hálózva. Részletes névsoruk a vezető férfakkal olvasható a Közgazdasági Szemle 1922 júniusi számában Szász József b. ü. min. kiküldött eredeti följegyzései alapján. Sajnálom, hogy nekem ilyen kalauz nem állott rendelkezésemre, de másrészt sok hasznát úgyse vehettem volna, mert az én utamat az Amerikai Unitárius Társulat főrendezője úgy kicirkalmazta, hogy a teljes két hónapból, amit az Unióban töltöttem, csak 10 nap jutott a magyaroknak. Ez is éppen Husvét nagyhetében, amikor az idő nem volt a legalkalmasabb.

Ezt a 10 napot Clevelandban és környékén töltöttem, mint az ottani angol unitárius egyház vendége. Vidéki útjaimra elkísért Űtő Árpád, nagyajtai születésű afia, aki ezelőtt 20 évvel vagyona roncsaival indult el Amerikába s ott mint jó üzletember vagyont szerzett s az 50 ezernyi clevelandi magyarság körében is szép pozíciót vívott ki magának. Lánya az ottani lutheránus lelkésznek felesége. Családjuk körében igen kellemes órákat töltöttem. Egy alkalommal a magyar himnust is elénekeltük. Husvét első napján én hirdetem az Eastsidei templomukban a feltámadás örök ígért. A gyülekezet színe előtt a lelkész úgy üdvözölt, mintha kanoni szempontból is fellebbvalója lettem volna s tolmácsolta híveinek szerető

testvéri üzenetét a hazai hitrokonok számára. Ugyanígy virágvasárnapján két ref. templomban, ahol a clevelandi magyar konzul, Reutter Sándor is jelen volt. Alliance és Akron városokban a híveket szintén házról-házra látogattuk, már akiket a dologidő mellett éppen otthonértünk. Érdekesnek tartom megjegyezni, hogy egyik helyen elibém áll egy velem együtt már deresedő siculus 3 szép felnőtt fiával. S azt kérdezi nagy megilletődés közepette: tudom-e, hogy kivel beszélek? Hát hogyan tudnám — mondok — te vagy Bodó Mihály Szentábrahámról, akinek mint köztanító Kolozsvárt én tanítottam volt a latin declinatiót 1889-ben. Bezzeg volt nagy öröm és nagy fogadkozás, hogy így meg amúgy, de ő addig meg nem hal, amíg hazai levegőt nem szív megint, mert bár odaát szépen igyekezett, szépen is boldogult, de azért a szülőföldet nem pótolja semmi. — Az öregebbek tudogatnak már angolul s a beszédbe is mindegyre angolos kifejezéseket vegyítenek belé, de az ifjú nemzedék már az angol iskolákat látogatja s jól is teszi, mert ez kötelessége az állammal szemben, amely neki jogot és kenyeret ad. Általános a vélemény, hogy a második generáció már elvesz a magyarság számára. Szóval a megszállott területek száma eggyel szaporodik és pedig olyan értelemben, hogy ott a játszmát végleg elvesztettük. Kérdés: mi lesz a többi elszakított részekben? De ez nem tartozik ide. Ez csak úgy jutott be ide, mint egy erdélyi embernek irgalmas sóhajta. Biz' ott is többen kérdezték: mi lesz, hogy lesz? S én váltig biztattam őket, hogy ha van Isten az égben, ez nem maradhat így, mert az integer Magyarország egy ezer év óta élő, halhatatlanságra praedesztinált organizmus, ennek mesterségesen szétdarabolt részei, mint componens tagok, mint életszervek, melyek a szívet táplálják, mint ahogy a központi szív táplálta és táplálja talán még ma is — láthatatlan, észrevétlen — a legtávolabb eső végtagokat is, előbb-utóbb, ha szépen, ha rútul, de össze fognak újból forradni s nincs ember, nincs földi hatalom, nincs pergament és nincs tinta, folyjon bár, mint özön, ami a nagy Természetnek csodálatos életfolyamatát, az egybeillőknek újból való egybeillesztését megakadályozhatná. Segít ebben nem a Skin, nem a XXI. és nem is a pagát — műnyelven szólva — hanem segítnek a gazdasági viszonyok determináltsága, a néprajzi viszonyok (a mai drótakadályokon túl ide visszasóvárgó 3 és fél millió fajmagyar mindennapi imádsága) és segít a Kárpát és segít az igazságos Isten. S amikor elmeséltem nekik, hogy a külföldi protestáns egyházak mily nagy ügyszeretettel és anyagi áldozattal karolták fel a megszállott területeken egyházaink és iskoláink ügyét s hogy a külföldi sajtóban itt-ott már kezd derengeni, hogy a régi Magyarország feldarabolásával milyen végzetes hibát követtek el azok a sorsintéző körök, amelyeknek előbb elemi iskolába kellett volna járniok, mielőtt az Isten kalapjáról ezt a bokkrétát levették volna, szemökben a reménységnek és a hazafiui szent örömmel könnye csillámlott meg, mint biztató jel a jövőre nézve. Hisznek, bíznak és segítenek ők is. Egész tengerhajózási akcióval jönnek rokonaik s kivált a magyar gyermek segítségére,

akiket nem a neutralis külföldön kellett volna szégyenszemre elhelyeznünk, hanem a magas arisztokrácia, a bankokrácia és a jó falusiak házában, ha lett volna bennünk annyi keresztényi szeretet, amely sűrű az evangélium és Krisztus neve a mi ajkunkon.

Ezt a bizakodó szellemet ápolják azok a nagyszabású napilapok — mint a „New-Yorki Népszava“ és „Clevelandi Szabadság“ — amelyek jóllehet olykor egymással ellentétes politikai irányt képviselnek, de azért az ő 50—50.000 példányszámukkal minden ilyen magyar ügynek hathatós védelmezői s ottani testvéreinket is ilyen irányban igyekeznek jótékonyan befolyásolni. Az én misziómat is rokonszenvesen ismertették, arcképemet is leközlötték és azt a programszerű munkát, amit a magyarok között végeztem, élénk figyelemmel kísérték. A lapok szerkesztőivel baráti körben is találkoztam s a lakewoodi vendégszerető villa emléke, hol hazafias magyar felköszöntők hangzottak el mind a két részről az Erie tó partján, egész hazáig elkísért.

Vidéki és egyházi hetilapok és folyóiratok a közelebbi környék igényeit próbálják kielégíteni. Számuk mintegy 40—50. Ezek természetesen szűkebb körre korlátozódnak, de azért jó hatásukat nem tévesztik el, miután eleven kapcsolatot tartanak fenn az egyes munkavidékek szétszórt lakói között. Ismerik a betű hatalmát s lelketlen, megtevesztő propagandájuk javára igyekeznek felhasználni a szélső elemek, az úgynevezett kommunisták, vagy enyhén szólva radikálisok, akik a nemzetközi mételynek nem tudtak ellentállani. Ezeknek „Előre“ című lapja dicstelen véget ért, de nyomon követte az „Uj Előre“, amelynek egyes példányait ott láttam a mi egyszerű székely munkás családjaink asztalán is, de elégtételül szolgált nekem, hogy félig-meddig szégyenkezve menteggették magukat, hogy azért egyéb ujságot is olvasnak.

A mult Karácsonytájban oda érkezett első magyar unitárius misszió lelkésznek Lőrinczi László, aki mint hallom Clevelandban és Acronban már meg is szervezte a mi egyházunk külön gyülekezeti életét, nem lehet szerintem nagyobb és szentebb feladata, minthogy hűveinket házankint fölkeresve, igyekezzék őket szeliden, szépszerivel, jó szóval az isteni életnek, a hazafias érzésnek és a polgári kötelesség teljesítésnek megnyerje őket, megóvja a tévtanoktól, amelyek nyomoruságánál egyebet eddig legalább nem zuditottak a szerencsétlen emberi nemzetre. Ebben a tekintetben számíthat azoknak a protestáns lelkésztestvéreink baráti támogatására, akik az unitárius hűveket eddig is gondozták s akiknek templomaiban — mint fennebb emlitem — én is több ízben prédikáltam.

Amit az egyházak (mint egy 100 prot. és 50 róm. és gör. kath.) s ilyenmű kulturmunkája csak hiányosan végezhetne, azt pótolja a maga életre való berendezéseivel a Lancasteri (Pa.) magyar katedra, amelyen a főiskolai kiképzés keretében dr. Tóth Sándor tanár, volt clevelandi lelkész, az Amerikában született, magyar ifjúságot atyai gondokkal vezeti, magyar nyelvű előadásokban felvilágosítva őket a magyar művelődés főbb korszakairól irányelveiről, s megadva nekik

együttal a történelem ihletét, amely őket azután ott a távoli világban is oda csatolja a magyar Haza szellemi légköréhez. El lehet képzelni, hogy akik innen kikerülnek, mint valami vándortanítók fognak körüljárni az amerikai magyarok kolóniáiban, s ha rendelkezésükre fog állani az elhagyott Hazáról, annak gyönyörű tájairól egy népszerű film, valamint olcsó kölcsönkönyvtárak, amelyek beilleszkedve az egyházi körökben annyira kultivált postai missio keretében, a legtávolibb zugba is eljutnak a maguk népies kiadásu könyvsorozatokkal, s nem utolsó esetben a rádióon továbbított magyar dal- és zene, mind olyan eszközök, amelyek a hivatalos konzuli apparatusnak megbecsülhetetlen szolgálatot tehetnének. S azután ott volna még egy nem megvetendő eszköz: a személyes levelezés, amelyet itthonról fel kellene vennünk mindazokkal, akik úgy hagyták el ezt a hont, hogy soha többé viszont ne lássák. Ezzel is szorosabbra fűznők a kapcsolatot amerikai testvéreinkkel, akik közül a new-yorkiak éppen most ünneplik az első ref. egyház 30 éves fennállását. Az egyház apostoli lelkű papja, Takaró Géza barátom, a minap erre az alkalomra emléksorokat kért tőlem, s én azt tavalyi látogatásom alapján postafordultával kész örömelem elküldöttem neki, hogy ezzel is beigazolódjék, hogy amikor magyar úgyról van szó, akkor nincs felekezet, nincs ocean, amely elválaszthatná az egybedobbanó szíveket.

A baj meg van. Az erdélyi magyarok, a felvidéki magyarok, a bácskai magyarok, burgenlandi magyarok mellett ott vannak az amerikai magyarok. Az előbbi négy testvércsoport fizikai megszállás alatt van. Az utóbbiak — erkölcsi megszállás alatt. S ki tudja melyik a veszedelmesebb ránk s rájuk nézve a kétféle megszállás közül? Mint Hegedüs Loránt vatesi belátással mondja mult század végi tanulmányában: „A társadalom tagjait az állam határain kívül is védeni kell. A társadalom belső összetartozandóságát külső benyomások ellen védeni kötelesség. Az Amerikában levő telepeket el kell ismernünk és kiterjesztenünk rájuk a magyar állam és társadalom gondoskodását“.

Kérdés: megtettük e mindanyian kötelességünket azokkal szemben, akiknek itthon szűk lett a föld s akik egy vagy más okból kénytelenek voltak kezükbe venni a vándorbotot. Ilyen s ehhez hasonló rekriminációk — úgy hiszem — elég gyakran foglalkoztatták az illetékes tényezők lelki világát, s a nagyközönség is jól tudta, hogy itt egy életbe, az elevenbe vágó kérdéstről van szó. De a „mea culpa“ után minden csak maradt a régiben. Hát csakugyan olyanszerű-e ez a diagnosis, hogy nincs is rája orvosság és a páciens kegyelemben elbocsátandónak mutatkozik. Hungária Anyánk több, mint ötven éve szenved ebben a vérfolyásban, mint az egyszeri asszony a bibliában. Ahol ez a szegény asszony megtalálta a maga gyógyítását a Krisztus palástjának peremét megérintve a Megváltó körül tolongó sokaságban, ott van a mi számunkra is a gyógyulásnak egyetlen reménye. S akkor az a zászló, amelyet e század elején Zseny József barátunk a 30 millió magyar jelszavának védelme alatt kivitt volt magával amerikai véreinkhez, mint diadalmi jelvény

fog megtérni az ősi hazába, kiterjesztve angyal-szárnyait a Kárpátoktól az Adriáig egy multat-jövendőt megbünhődik, boldog-békés-munkás és istenfélő magyar nemzedék fölött.

### Indítvány.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Mióta a hódmezővásárhelyi közgyűlésről visszatértem s annak szép emléke föl-fölújul lelkemben, mindig azon gondolkozom, hogy ezzel a hivatalos összejegyzéssel nem lehet megelégednünk egy egész esztendőre.

Keresnünk, találnunk kell módot és alkalmat a „lelkek szent ölekezésének“ megismétlésére. A papiroson való érintkezés nem pótolja a baráti kézszorítást.

A bércek fiai és lányai hadd álmodják vissza magukat az édes otthonba! Hadd építsék egymásban azt az unitárius lelki egyházat, melyben mindnyájan nyugalmat találunk.

Minél testvériesebb lesz a viszony közöttünk, minél közvetlenebb az érintkezés, minél erősebb az összetartás. annál biztatóbb a remény, hogy „lesz még egyszer ünnep a világon“!

A szélrózsa minden irányában szétszórt hit-rokonok egymást közelebről megismerve sok tekintetben segítségére lehetnek egymásnak.

Sokféle okot tudnék felhozni indítványom támogatására, de azt hiszem, mindenki egyetért velem abban, hogy az unitárius összetartás erősítésére szorosabb kapcsolatot szükséges közöttünk.

Úgy gondolom, hogy a „Budapesti Dávid Ferenc Egylet“ szívesen adna alkalmat arra, hogy évenként egy ülése a magyarországi unitáriusok találkozó ünnepe is legyen.

#### Indítványozom:

Minden év novemberében Dávid Ferencre való emlékezéssel tartsunk unitárius összejegyzetelt Budapesten.

Hiszem, hogy indítványomat minden hit-rokonunk magáévá teszi s azért tisztelettel kérem annak közlését.

Bartók Géza.

### Országos Gyűjtés.

(VI. közlemény).

A nyugtázást a beérkezés sorrendjében, há-lás köszönetünk mellett folytatjuk:

193. Csiky István (Nyíregyháza)	215.000
194. dr. Mikó Miklós (Budapest)	300.000
195. Csiki Pál	367.000
196. Kovács Ferencné	142.000
197. Czerják Pálné	193.500
198. dr. Binder Emilné	400.000
199. Kampf István (Kispest)	202.000
200. Faluvégi Sándor (Budapest)	64.000
201. Kerékgyártó Jenő (Debrecen)	100.000
202. Jancsi Mihály (Ujpest)	110.000
203. Belovány Istvánné (Budapest)	30.000
204. Balázs Mihály	10.000
205. Benedek Arnold (Maklár)	10.000
206. Fekete Kálmán (Budapest)	25.000

207. Osváth István (Budapest)	25.000
208. Simon Dénes	58.000
209. Simon Anna	60.000
210. Kis M. Tamás	79.000
211. Marosy Ferenc (Szeged)	100.000
212. Székely János (Debrecen)	100.000
213. Dénes Istvánné (Budapest)	100.000
214. Albert Jánosné	120.000
215. Lőrinczy József	130.000
216. Vértessy Gusztávné	135.100
217. özv. Wagner Gyuláné (Budapest)	142.000
218. Gyöngyösy Pálné (Hegyeshalom)	150.000
219. Kis Pál (Budapest)	150.000
220. özv. Hajagos Mihályné (Budapest)	216.300
221. Debreczy Géza	250.500
222. Ádám Domokos (Ujpest)	255.000
223. Derzsy Árpádné (Budapest)	256.400
224. dr. Kozma György (Zalaegerszeg)	500.000
225. dr. Ürmössy Gyula (Budapest)	500.000
226. Létay Gábor (Nagykálló)	745.000
227. Fazakas Lajos (Mátészalka)	785.000
228. Tiboldi Gyula (Szolnok)	1.250.000
229. Szász Domokos (Gyula)	1.500.000
230. Rend Aurél (Mezőtur)	2.050.000
231. özv. Máthé Lajosné (Rákospalota)	175.000

I.—VI. közlemény együtt: 61,072.966

Ez az összeg egyezik a Postatakarékpénztár 1925-ik évi 2. számlakivonatával. Teljes tisztelettel:  
az Egyházközség Gondnoksága.

## HIREK.

Telefonszámunk: Lipót 974—24.

Istentiszteletek a fővárosban. Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V. Koháry-utcai templomban. A Csobáncz-utcai és rákospalotai Istentiszteletek a nyáron szünetelnek. A június 27-iki rákospalotai Istentiszteletet még megtartjuk.

Esketést, temetést, keresztelést, egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében tartsa mindenki szem előtt. Hivatalos órák: d. e. 9—12-ig, d. u. 3—5-ig.

Nőszövetségünk ülést tart minden hó második csütörtökén d. u. 5 órakor.

Lakásváltoztatás esetén egy levelezőlapon kérünk értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkeszi hivatalt erről, hogy amennyire erőnktől telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmat szenvedő testvéreinknek.

Angol órák és társalgás, valamint a rendőr Istentiszteletek tartása a nyáron át szünetel.

Mr. Jeremiah Smith atyánkfia, egyik bostoni unitárius gyülekezet tagja, 2 éven át nagyfontosságú missziót töltött be hazánk fővárosában, mint a Népszövetség pénzügyi főmegbízottja. Ebben a minőségében, mint kiváló szakember, olyan jó tanáccsal szolgált a magyar kormánzatnak, hogy azt méltóképpen csak egy jövőd generáció fogja

megérteni és elismerni. Hogyha rendben van a kassza és rendben van a lelkiismeret, azt neki, az ő nyugodt modorának és áttekintő bölcsességének köszönhetjük. Ő a magyar nemzet legnagyobb jóltevője; mert a lezajlott nehéz próbák után — amikor minden kockára vettetett — a »déliabok hőség« visszaadta — önmagának. A rideg számok és a költészet házasságából így születik újra a magyar reménység boldogító, édes valósága. Most, hogy missziója végeztével körünkből távozik, hazatérő útján kísérje Istennek áldása és a mi együttes imánk és szerencsekívánatunk.

**A budai** dunapart szép templomának, a Szilágyi Dezső-téri ref. templom meghalt lelkészének, Haypál Benőnek emlékére, álljon itt-e rövid jellemzés, melyet a »Kaposvári Reformátusok Lapjában« találtunk: »A budapesti református egyháznak gyásza van. 57 év terhe, erős munkája megtörte a hatalmas szervezetű embert és Haypál Benő teste már a földé. De az emléke a miénk. Hirdeti nevét a budai templom, mely büszkén emeli tornyos kupoláját a Duna hullámai fölé. Hirdeti nevét az a sok jó, áldásos, humánus cselekedet, amellyel egyháza, hazája érdekében működött. Amíg építette Isten templomát, saját teste lassankint alászállt, hogy felemeltessék munkái által Krisztus. Igazi igehirdető volt, a koporsónál vigasztalás, a bűnnel szemben élő prófécia; kiáltó szó és útegyengető kéz, mindenekfölött pedig szív, tele hittel, szeretettel és Szentlélekkel. A tanácskozásokban bölcsesége, a küzdelmekben szolgálatkészsége, kifogyhatatlanul szellemes kedélye és feltétlen igazmondása a legkedvesebbjeink közé emelték. Üresen maradt szószéken még sokáig fog szólni az ő lelke és egyházaink, magyar társadalmunk életéből — ha elköltözött is — Haypál Benőnek a szelleme nem hiányozhat soha. Emléke a miénk, de a lelke Istené. Az ő élete is el volt rejtve együtt a Krisztussal Istenben (Kolossé 3:3.) és az ő halálának szomorúságot kellett szereznie itt a földön, hogy ő a megtalált élet örömét érezhesse ott fenn az égben«. A mi budapesti egyházunkhoz is meleg barátság fűzte őt. Egy Dávid Ferenc egyleti ülésünkön felolvasást is tartott: »Az evangéliumi béke a legfőbb jó« címen.

**A kaposvári** májusi Istentiszteletről ugyancsak a »Kaposvári Reformátusok Lapjából« vettük a következőket: Unitárius Istentiszteletet tartott a ref. templomban folyó hó 16-án délelőtt Józán Miklós püspöki vikárius óméltósága. Kaposvár város és a környék unitárius vallású hívei szeretettel ölelték körül főpásztorukat és meghatott lélekkel vettek részt az első kaposvári unitárius Istentiszteleten, amelyet az előző ref. Istentiszteletről bentmaradt református hívők is végighallgattak. A beszéd alatt, mely szép bizonyágtevés volt az egyetemes, minden embert egyformán átölelő Isteni szeretetről, úgy úgy éreztük, hogy egybeforrt a két gyülekezet lelke ugyanannak a Szentléleknek a tűzétől és az ugyanazon Krisztus követésének a vágyában. Az Istentiszteleten a ref. Ifj. Énekkar is szerepelt; Haydn: Ária a „Teremtés“ c. oratóriumból, zendült meg a templomi csendben, Óméltósága teljes elismerését érdemelve ki. Az Úrvacsoraszertáson huszonnégyen vettek részt és hallgatták végig a Csicskár József ref. kántor által énekelt „Hozzád megyek Uram“ c. szövegét, amelynek az az érdekessége, hogy úgy a szövegét,

mint a dallamát Józán püspöki vikárius úr óméltósága szerzette. Örömről szolgál, ha a magunk csekély szolgálataival tehetünk valamit Istennek akkor, amikor az Ő házát megnyitottuk egy még templom nélkül levő gyülekezete előtt.

**Dávid Ferencz.** Egyletünk május 21-iki bezáró vallásos estélye telt templomot vonzott, Ráspiné, Berts Mimi operaénekesnő gyönyörű éneke, Poós Margit tanárnő és dr. Molnár Jenő Antal orgonaművész orgona számai valamint dr. Siklóssy László író élvezetes előadása meleg hangulatos estélyé tette a bezáró ülést. Az ülés utáni tisztújításról, lapunk más helyén számolunk be.

**Kebli Tanácsunk** június 13-án főleg a Koháry-utcai ház gondnokának számadásával foglalkozott. Azonkívül az iskolai év vallástanításának statisztikáját, a confirmációról szóló jelentést vette tudomásul. Végül 5 tagu bizottságot küldött, amely egyházközség az őszi 50 éves jubileumi ünnepségét előkészítse.

**A budapesti Dávid Ferenc Egylet** tisztújító közgyűlését május 21-én tartotta. Ehhez képest a régi jusson már megválasztottakkal együtt így alakult ki az Egylet vezetősége és tisztikara: Védnök Ferencz József, unitárius püspök, tiszteletbeli elnökök dr. Boros György és Faluvégi Áron. Elnök dr. Nyiredy Jenő, ny. egyetemi tanár. Alelnökök özv. Táborj Edéné és Józán Miklós. Főtítkárné dr. Csiky Gábor. Titkárok Bácsi Mária és dr. Kovács Ákos. Pénztáros Biró Lajos. Ellenőr Ujváry László. Női választmány tagjai: Biró Lajosné, dr. Csiky Gáborné, özv. Hegyi Gyuláné, Derzsy Károlyné. Dimény Mózesné, Józán Miklósné, dr. Mihálovics Lászlóné, Perczel Flóra, Polgár Margit, Szokolay Béláné, Török Kálmánné és dr. Ürmössy Gyuláné. Férfi választmány tagjai: Antonya János, Borbély Albert, Botár János, Dimény Mózes, dr. Gothárd Zsigmond, László Gyula, László János. Lőrincz Dénes, dr. Kemény Gábor, dr. Nyiredi Géza, dr. Zsakó Gyula és dr. Ürmössy Gyula. Tiszteleti tagok: dr. Kozma Jenő, Gál Miklós, Gregersen Lujza, Buzogány Anna, és Dánielné Lengyel Laura. Ezzel a lelkes gárdával fogja Egyletünk az ősz folyamán — Isten kegyelméből — megünnepelni XXV. éves jubileumát.

**Rev. és Mis. Henry G. Ives** a neve annak az amerikai lelkésznek és feleségének, akik június 14—17-ig kedves vendégei voltak a budapesti egyházközségnek. A „Szentföldön“ jártuk után hozzánk is eljöttek, hogy innen az „Unitárius szentföld“-re Erdélybe menjenek meglátogatni azokat a helyeket, ahol a mi vallásunk bölcsője ringott. Kedves, minden iránt érdeklődő házaspár, akik megnyerték első pillanatra az ember tetszését. Csodálkozva, őszinte elragadtatással beszéltek művészetünkről kulturánkról, amelyet nevezetes épületeink, a Parlament, a Kuria, az Iparművészeti Múzeum, a királyi vár első pillanatra elárultak nekik. Mihály Rudolfné, dr. Csiky Gáborné, özv. Péterffy Lajosné és dr. Enyedy Róbertné látták és hívták őket vendégül. Itt arról a szellemi életéről, arról a „kulturáról“ szereztek tudomást, amit szívünkben hordozunk. Elutazásuk előtt e hó 17-én este 6 órakor a templomban Nőszövetségünk templomi hang-

**versenyt** rendezett tiszteletükre. Ének és zene-művészetünk szépségeiben gyönyörködött nemcsak a vendégek lelke, hanem a templomot megtöltő közönségé is. Néhai Jakab Elek egyházi írónk unokája, Jakab József nyug. erdőfőtanácsos lánya, Jakab Irénke operaénekesnő mindenkit elbájolt énekével. Nagy Ilonka urhölgy művészi hegedűjátéka, a váci-uti polgári iskola növendékeinek megható éneke, akiket Poós Margit tanárnő vezetett és dr. Molnár Jenő Antal mesteri orgonajátéka kifejezték mindazt a szépséget, amellyel szívünk körülvenni óhajtott vendégeinket, akiket dr. Csiki Gábor missziói lelkész és Szokolayné Tompa Márta üdvözölt angol nyelven. Ma már Erdélyt járják vendégeink. Isten oltalma kísérelje őket.

**Ritkán történik** meg manapság az emberrel, hogy ne bánatában, hanem örömeiben sirjon. Mégis megesett velünk ez a ritka eset. Hódmezővásárhelyen voltunk köri közgyűlésen. Sokan voltunk. Mert eljöttek a „leányok“ is. A Leány egyházközségek: Gyula, Szeged, Debrecen, Orosháza is elküldötték követeiket a gyűlésre az anyaegyházak és képviselői közé. Reggel 9 órakor Istentisztelettel kezdtek a gyűlést. Dr. Csiki Gábor szónokolt. Szónok volt valóban: Annak a népnek szószólója és szónoka annak a munkának, amelyet elvégzendők voltunk. Az Istentisztelet egyik szívetfogó része Boros Áron tanítónk gyönyörű szóló éneke volt. Itt is érezhettük, hogy a szép, a művészi ének és zene, milyen mélyen nyitja meg az ember lelkének földjét, hogy az „Ige“ mélyebbre hullhasson — biztosan kikeljen. A tárgyalás pontjai közül nevezetesek: A köri felügyelő gondnok választása. Dimény Mózes postafőigazgató afiát a gyűlés egyhangulag felügyelő gondnokká választotta. Az esperesi jelentés, amely egy év egyházi életét foglalja össze. Ezt jövő számunkban egész terjedelmében fogjuk közölni. A tanulmányi jelentés, az iskolák és a vallásitanítás állapotáról számolt be részletesen. Az igazgató tanács által megállapított Baldácsy segélyek és a vidéki vallásoktatóknak juttatott svájci segélyek kiosztása, a még dűlőre nem jutott nyugdíj alap kérdése. Barabás István hódmezővásárhelyi lelkész üdvözlő beszéde — amelyben egyházának küzdelmes múltját, az első harcosok emlékét idézte — kicsalták első könnyeinket s tovább hulltak azok, Józán vikárius válasza alatt, hogy végül jóleső boldog sirással áradjanak annál a jelenetnél, amikor az új gondnok megválasztásáig elnöklő „öreg gondnoknak“ a 97 éves Kovács József afiának arcát s kezét — mint ősz fiú még őszobb apját — Józán vikárius megcsókolta. Nagy hatalom a gyöngéd szeretet, amelynek egy csókjára a boldogság névtelen érzés-virágai kinyílnak szíveinkben s hogy soha el ne hervadjanak, szemünkből harmat hull rájuk . . . A gyűlést követő közönséges csupa virág volt mindenik felszólalás, amelyekkel egymásnak kedveskedtek az egymást szerető, becsülő szívek. Este a hódmezővásárhelyi egyház nagy halottjainak sirját koszorúztuk meg, ezáltal is megemlékezve azokról, kiknek neve munkája örök betűvel van beleépítve a hódmezővásárhelyi templomba. Az egyházközség vezetőségének innen is köszönjük mindazt a testi-lelki jót, amiben részesítették. Ezért érdemes volt lemenni. Isten áldása legyen rajtuk.

**Dr. Hosszu Zoltánt**, akit Dani bá néven ismer közönségünk a Nemzeti színházhoz szerződtették. Neki való hely az. S ő is épen oda való. Reméljük, hogy egyikük sem fog csalódnai a másikban. Gratulálunk.

**Nyári szabadság.** Józán Miklós püspöki vikárius és dr. Csiki Gábor missziói lelkész afiai 6 heti szabadságra utaznak.

**A Vakok Országos Intézetének** 100 éves jubileumán f. hó 11-én egyházunkat Józán Miklós püspöki vikárius képviselte. Ugyancsak ő fog imát mondani a Vitéz szék június 20-iki vitéz avató ünnepélyén a Margitszigeten.

**Az erdélyi** ref. egyházkerület június 19-én iktatta be püspöki hivatalába dr. Makkay Sándor új püspököt. A beiktatott püspököt Józán vikárius meglehangú táviratban üdvözölte.

**Pünkösdi ünnepén** budapesti egyházközségünkben 440-en vettek úrvacsorát. A kenyeret a már hála Istennek gyógyulóban levő Józán Miklósné főtiszteletű asszony, a bort Szathmáry Pál afia adta. Isten fizessen meg érte.

**Konfirmációi** ünnepünk áldozócsütörtökön délelőtt folyt le Koháry-utcai templomban, 17 fiú és 30 leány konfirmált. Annyian, — amint Józán vikárius afia áldásában mondotta — amennyien ezelőtt 50 évvel az unitáriusok száma volt Budapesten. Az előkészítést dr. Csiki Gábor missziói lelkész végezte; ő is osztotta ki a növendékeknek az első úrvacsorát. Maga az ünnepély, amilyen egyszerű olyan szép és felemelő volt. Emlékeül, minden konfirmált egy Márk evangéliumot kapott Botár János egyházi tanácsos ajándékából. A konfirmáltak pedig emléküket a Fenntartási Alapban is megörökítették 2.000.000 koronával.

**Böhöneyei híveink** újból bizonyosságot tettek áldozatkészségükről. pünkösdi ünnepén a persely 430.000 koronával igazolta, hogy a sokaságnak szíve-lelke egy vala. Követendő példa!

**Poigárdiban** ismét kevesebb a száma az egyházközség oszlopainak. Június 15-én meghalt T. Berky István. A hűséges templomlátogató helye nemcsak az imaházban maradt üres. Ő az egyháznak igazán hűséges tagja volt. Nyugodjék csendesen!

**Sámi Magda**, özv. Sámi Lászlóné leánya, Ferencz József püspökünk unokája és Rohla Miklós százados május hó 6-án tartották esküvőjüket. Szívvel gratulálunk.

**Özv. L. Sándor Lajosné** néhai homoródalmási lelkészünk özvegye dr. L. Sándor Balázs egyházi tanácsos édesanyja, május hó 20-án 83 éves korában Budapesten meghalt. Egy régi példás életű papné és gyermekeit és unokáit haláláig szerető anyaszív hullott a temető hantjai alá. Emlékezte legyen áldott.

**Harasztosi Török Kálmán** nyugalmazott altábornagy június 3-án, 69 éves korában hosszú szenvedés után meghalt. Elhunytát özvegye, szül. Kovács Lenke hívünk, 3 gyermeke és nagyszámú rokonság gyászolja. A gyászolók között az emlékezés egy szál virágját mi is ráhelyezzük a sirra s részvétünket tolmácsoljuk ittmaradtjövőinek.

# „STUDIUM“

## KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat 186—87.

Szakmunkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

## BIRTALAN LAJOS

kárpitós és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol tör-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Kitüntetve 1903-ban és 1925-ben.

## FÜRSZT ANTAL

divat és orthopéd cipész

Budapest, X. Százados-ut 21 szám.

Javításokat pontosan készítik. Levélhívásra azonnal jövök. Hitrokonoknak jutányos ár.

## A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

Két-, három- és négynyüstös  
**székely házi szőttes**

asztalkendők, törülközők, konyharuhák  
stb. megrendelhetők:

### Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14



## Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági  
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

## BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítik. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

## Korchma és Czirmay

zongora-, pianinó- és harmónium-  
készítők

BUDAPEST, VII., DOB-U. 94-96.

(Magyar Színház közelében.)

Készítünk: A legmagasabb igényeknek megfelelő új zongorákat, pianinókat és harmóniumokat a legprecízebb és legmodernebb kivitelben. — Zongorák átalakítását, teljes kijavítását, bőrzését, fényezését és hangolását vállalják jótállás mellett.

Ezüstéremmel kitüntetve.

## Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.